

ПРЭЗЕНТАВАНЫ ПЕРАКЛАД ПЕРШАГА КОЛА «РЫГВЕДЫ»

Урачыстая імпрэза з удзелам высокіх гасцей прайшла ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі.

«Рыгведа» — адзін з самых старажытных тэкстаў чалавецтва, створаны на санскрыце каля чатырох тысяч гадоў таму. Адметна, што пазнаёміцца з ім і далучыцца да мудрасці многіх пакаленняў індыйскіх брахманаў сёння могуць і беларусы. Пераклад, выка-

сапраўды значная падзея ў беларуска-індыйскім культурным жыцці. Так, **Старшыня Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Міхаіл МЯСНІКОВІЧ** падчас прэзентацыі заўважыў:

— Я курырую беларуска-індыйскі кірунак супрацоўніцтва і хачу адзначыць, што ў нас склаліся і досыць рытмічна развіваюцца ўсе сферы супрацы: гандлёва-эканамічная, палітычная, навукова-тэхнічная, ваенна-тэхнічная, культурная. Ня-

— Нашы культурныя сувязі з Індыйй досыць трывалыя. Іх гісторыя налічвае не адно дзесяцігоддзе. І выхад першага кола «Рыгведы» ў перакладзе на беларускую мову — выдатны падарунак нашаму чытачу, культурнай грамадскасці. Адметна, што гэты пераклад, які прадстаўляе твор старажытнаіндыйскай літаратуры, у некаторай ступені паказвае беларускі погляд — менавіта праз прызму бачання перакладчыка.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Індый ў Беларусі Панкадж САКСЭНА назваў выхад першага кола «Рыгведы» па-беларуску своеасаблівым мостам паміж індыйскай і беларускай культурамі, нашымі народамі. Спадар пасол таксама падкрэсліў:

— Пераклад першага кола старажытнаіндыйскай «Рыгведы», зроблены Ігарам Куліковым, заслугоўвае самай высокай ацэнкі. Праз сваю працу ён паказвае сябрам-беларусам спадчыну індыйскага народа. Работа Ігара ўнікальная, ён прыклаў вялікія намаганні, каб выканаць менавіта пазычны пераклад гімнаў з санскрыту на беларускую мову.

Таксама спадар Панкадж Саксэна паведаміў, што ў кастрычніку ў Індыйі пройдуць Дні беларускай культуры, і кіраўніцтва краіны акажа значную падтрымку ў правядзенні гэтага мерапрыемства.

Пра тое, чым вылучаецца старажытнаіндыйская «Рыгведа» і чаму гэты тэкст сапраўды ўнікальны, расказаў **перакладчык Ігар КУЛІКОЎ**:

— Хоць вы бачыце цяпер «Рыгведу» ў выглядзе кнігі, насамрэч гэта не зусім кніга ў строгім сэнсе гэтага слова. Яна заўсёды існавала як вусны тэкст. Яго ўнікальнасць у тым, што ўсе тысячагоддзі аж да нашых дзён «Рыг-

МУДРАСЦЬ ТЫСЯЧАГОДДЗЯЎ

Першая кніга «Рыгведы» па-беларуску — падарунак Міхаілу МЯСНІКОВІЧУ ад перакладчыка Ігара КУЛІКОВА.

наны Ігарам Куліковым, унікальны, ён перадае не толькі змест старажытнай кнігі, але і захоўвае яе пазычную форму. Выданне кнігі праз краўдфандынгавую пляцоўку фінансавана падтрымалі больш як паўсотні беларусаў, яе выхад стаў магчымым і дзякуючы падтрымцы Савета Індый па культурных сувязях.

Таму ўвага да перакладу з боку кіраўніцтва краіны не выпадковая, гэта

гледзячы на тое, што Індыя — гэта вялікая краіна з насельніцтвам амаль паўтара мільярда, а ў Беларусі ўсяго 10 мільёнаў, мы зусім не адчуваем дыстанцыі. Да нас ставяцца шчыра, з цеплынёй, уважліва і зацікаўлена.

Думку Міхаіла Уладзіміравіча прадэжыў **міністр культуры Барыс СВЯТЛОЎ**:

Падчас прэзентацыі слова мае міністр культуры Барыс СВЯТЛОЎ.

веда» перадаецца вусным спосабам ад настаўнікаў да вучняў. Калі сёння паехаць у Індыю, можна знайсці брахмана, які па памяці прачытае ўрывак з «Рыгведы», як гэта рабілі тры тысячы гадоў таму. Першыя запісаныя тэксты, які мы маем цяпер як артэфакт, датуюцца прыкладна XII стагоддзем і калі параўнаць яго з тым, што чытаюць па памяці брахманы, то не знойдзецца ніякіх адрозненняў. Гэта ўнікальны вынік творчасці чалавечага розуму, які нідзе ў свеце не мае аналагаў.

Першае кола «Рыгведы», якое ўжо выйшла па-беларуску, самае вялікае ў гэтым творы, яно ўключае 191 гімн-хваласпеў. Гімны гэтыя самыя разнастайныя, прысвечаныя розным багам і з'явам прыроды. І хоць гэта чытво не сюжэтнае, яно захапляе. Тут згадваюцца цікавыя міфы, паралелі якім можна знаходзіць нават у беларускіх народных песнях.

— Цэнтральны міф «Рыгведы» звязаны з богам Індрам і яго барацьбой са змеям, — расказвае Ігар Кулікоў, — Бог Індра маланкай забівае змея, які аблытаў гару і схаваў там сонца, зоры і воды. Пасля смерці змея пачынаецца дзень, выплываюць воды і выносяць сонца на неба. Калі ж звярнуцца да беларускіх валачобных песень, то можна заўважыць у іх сюжэт пра святога Юр'я, які забівае цмока і «адмыкае» расу.

Пераклад «Рыгведы» на беларускую мову працягваецца. Цяпер Ігар працуе над перастварэннем яе дзясятага кола, што змяшчае гімны, прысвечаныя пахавальным, вясельным абрадам, філасофскія хваласпевы пра мову, веды.

Марына ВЕСЯЛУХА.
vesialuha@zviazda.by

■ Прэм'ера

Птушка, што ляцела на пажар

Гэта не жанчына, а нейкая фурыя. Пачвара ў абліччы вытанчанай дамы. А сама сябе бачыць рэдкай птушкай, прыкладам самаахвярнасці. Вось толькі яе дзеці гэтага не адчуваюць. Адпачываюць згаістайнай маці. Жудасна...

У шведскага пісьменніка і драматурга Аўгуста Стрындберга былі складаныя стасункі з жанчынамі, што адбілася на творчасці: вобразы кабет, з якіх не варта браць прыклад, у яго нямалой частцы. Часам здаецца, што ён помсціць жанчынам са свайго жыцця, але пераносіць свае адносіны ці не на ўвесь жаночы род. Вось і п'еса «Пелікан» якая ў ліку твораў з цэнтральным вобразам жанчыны. Жанчыны-маці. Апошняе — істотна, таму што мяняе ўспрыманне твора. Асабіста-аўтарскае стаўленне абрашае кантэкстам, які прымушае разважаць пра чалавека, што вырастае ў асяроддзі, дзе пра мараль ніхто не памятае.

Стрындберг пра гэта разважаў у пачатку XX стагоддзя (адчуваючы кардынальныя змены ў грамадстве). Але актуальнасць яго разваг захоўваецца, на жаль, у наш час. Таму пастаноўку твора шведскага аўтара ўзяўся паставіць на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Аляксандр Гарцуёў. Ён любіць псіхалагічныя творы, з іх пачынаў як рэжысёр. І вось зноў сваё, любімае: пра людзей і тое, што перааходжае жыццё — заганы, хлусня, жарсць. Такое суквецце зла.

Яго носьбіт — галоўная гераіня Эліза, ролю якой выконвае Людміла Сідаркевіч. Жанчына вытанчаная, прывабная. Хоча гэтым актыўна карыстацца: у яе ёсць малады палюбоўнік (акцёр Максім Брагінец), спакунік з халодным разлікам (сярод усяго шэрага кідаюцца ў вочы чырвоныя дэталі яго вопраткі, гэта спрацоўвае як правакацыя ўвагі да яго з боку гераіні). Каб ён быў бліжэй, нават жывіць увесь час у адной хаце, яна выдае за яго сваю ж дачку. На вяселлі заць, каб парадваць дарэгу цешчу, прачытаў пранікнёны верш пра цудоўную птушку пелікана, якая ахвяруе сабой дзеля сваіх птушанят: калі няма чым іх карміць, то сілкуе ўласнай крывёю. Эліза расчулена: гэта пра яе. Няўжо яна насамрэч так думае? Ці гуляе ў прыгожую сябе? Нездарма ж цягам усяго спектакля ў цэнтры сцэны ўзвышаецца абрыс птушкі з вялікімі крыламі. Гэтым абрысам (вобразам у вачах іншых) кіруе сама Эліза: то крылы, нібы ветразі, узносяць высокую яе мары пра каханне і шчасце. То ападаюць: не можа лётаць той, хто скаваны цяжкімі кайданкамі зямных жарсцяў. Целесная юрлівасць кіруе ёй, інстынкт, за якім яна не бачыць нічога іншага. Нават уласных дзяцей.

Сын і дачка разумеюць, што маці ўвесь час іх падманвае. Што здраджвала нябожчыку-бацьку. Што фактычна абкрадвала сям'ю дзеля палюбоўніка. Эканамічныя справы сям'і ідуць кепска, і калі што-небудзь засталася ад бацькі, то сітуацыю гэта не ратуе. Будучыні няма. Так адчуваюць дзеці. Увесь спектакль яны ходзяць і размаўляюць як пакінутыя, беспрытульныя, маленькія істоты, пры тым, што ўжо дарослыя. Артысты Арцём Курэнь і Ганна Семяняка дасягаюць гэтага ўражання, каб падкрэсліць: бацькоўскі крайні эгаізм шкодзіць нават дарослым дзецям, яны губляюць самастойнасць з-за таго, што так ці інакш чакаюць увагі маці (прывязка да яе існуе). А яна працягвае клапаціцца пра свае інтарэсы, не бачыць іх. Яны паводзяць сябе як маленькія і зусім бездапаможныя (наўмысна?). Але нават у складанай сітуацыі пасля смерці бацькі клопат Элізы пра дзяцей несапраўдны. Фальшывыя адносіны не дазваляюць бачыць перспектывы ў жыцці наогул. Дзеці робяць свой выбар. Летуценны пелікан (ці матылёк) павінен загінуць. І ўсё, што ад яго сыходзіла.

Амаль фрэйдызм (пад уплывам якога знаходзіўся аўтар гэтай п'есы Аўгуст Стрындберг). Таму ўзроставае абмежаванне ў тэатры пазначана як «18+». Справа не столькі ў сцэнах з намёкамі на секс (усё вельмі ўмоўна і даволі пластычна абазначана). Справа ў псіхалогіі герояў, пра якую трэба думаць па-даросламу, у той глы-

біні чалавечых таямніц, якія хаваюцца за будзённасцю, але могуць нечакана (у залежнасці ад сітуацыі) выбухнуць сапраўды вялікай бядой. Гэта ў Стрындберга п'еса «Пелікан» кампактная — сітуацыя асобна ўзятай сям'і, з малой колькасцю дзеючых асоб. Але ці не адсюль пачынаюцца вялікія драмы: ад дзіцячых псіхалагічных траўм узрастае чалавечая жорсткасць, якая можа прыводзіць да больш шырокіх і глабальных наступстваў ужо ў грамадстве. Нічога не ўзнікае на пустым месцы, і калі нешта недзе не так, то прычыны трэба шукаць вельмі глыбока, і сапраўды, у дзяцінстве.

Абстрагавацца ад асобна ўзятай шведскай сям'і пачатку XX стагоддзя ў гэтым спектаклі дазваляе стылістыка. Па-першае, плаўнасць і пластычнасць рухаў саміх артыстаў (над гэтым працаваў рэжысёр Яўген Карняк), гэтаму спрыяе псіхадэлічная музыка Дзмітрыя Фрыгі. Таксама мастак па касцюмах Валанціна Няборская зрабіла вобразы не гістарычных і не казачных (хутчэй рытываў), і не зусім карыкатурных (на мяжы), але да іх не ўзнікае цяпла і шкадавання — ні да кога. Хіба што да нябожчыка-таты, прывід якога мроіцца Элізе. Стрындберг і ў гэтым быў сабой (мужчына ў яго — найўня ахвяра), але каб была зразумелая мараль, што для драматурга істотна, то патрэбны нейкі персанаж для кантрасту, няхай ён і не з'яўляецца на сцэне.

Мараль патрэбна і нам. Не толькі з твора драматычнага, але наогул, па жыцці. Таму замежную п'есу адмыслова для тэатра пераклалі на беларускую мову Ірына Гушчына і Андрэй Хадановіч. Пастаноўка ажыццявілася пры падтрымцы Пасольства Швецыі ў Рэспубліцы Беларусь. Пасол асабіста вітаў і высокую ацану прэм'еру. З тымі ж думкамі, відаць, будуць сыходзіць пасля спектакля прыхільнікі творчасці Гарцуева — тут ён у сваёй стыліі. Стылістыка, вобразы і сутнасць самой драмы могуць заінтрыгаваць не толькі тых, хто сочыць за тэатральнымі з'явамі ў Беларусі: гэта ж пра маці, якая не жыве дзеля дзяцей. Гэта некая непа-нашаму? А калі так: маці, якая займаецца сабой і абыхавая да таго, што адчуваюць дзеці. Ужо бліжэй?.. Пра маці сямейства, якая дзеля таго, каб ёй было зручна жыць, гатовая заплюшчваць вочы на тое, як і чаго хочуць блізкія, што ім на карысць, а што — не. Тым самым падштурхоўвае іх да граху: лепш памерці, чым ёй сказаць, патлумачыць, ад чаго так балюча. Яна не зразумее. Не зменіцца. Няшчасная...

Ларыса ЦІМОШЫК.

Пра тое, чаму нелюбоў нараджае нянавісць

■ Вернісаж

Бакст. Каб памяталі

Выстаўка «Час і творчасць Льва Бакста» адкрылася ў Рызе

Мастацкі музей «Рыжская біржа», што месціцца на Домскай плошчы латвійскай сталіцы, стаў фінальным прыпынкам міжнароднага турнэ праекта, прысвечанага 150-годдзю нашага знакамітага земляка.

Выдатны мастак, сцэнограф, касцюмер, кніжны дызайнер і ілюстратар, ураджэнец Беларусі Леў Бакст, што сёння з'яўляецца яркай зоркай усёй еўрапейскай культуры, пакінуў пасля сябе багатую спадчыну. Таму і не дзіўна, што выстаўка да яго 150-годдзя, якая паказвае як работы самога Бакста, так і яго паплечнікаў, з поспехам прайшла ў Мінску і Вільнюсе, а цяпер пакарае Рыгу.

Чакаецца, што рычане акажучы праекту не менш цёплы прыём, бо менавіта Латвійскі Нацыянальны мастацкі музей прадаставіў для экспазіцыі у Мінску і Вільнюсе ўнікальную калекцыю рускага мастацтва Сярэбранага веку са сваіх багатых збораў.

Экспазіцыя «Час і творчасць Льва Бакста», арганізаваная пры падтрымцы Белгазпрамбанка, працягнецца ў «Рыжскай біржы» да 28 жніўня.

Марына ВЕСЯЛУХА.
vesialuha@zviazda.by